

Kerstmis 2017

Hij die alles heeft geschapen is zelf geschapen als al het andere;
Hij die het licht heeft gemaakt aanschouwt zelf het licht;
Hij was vóór de tijd, maar Hij heeft een stempel gedrukt op de tijd.
Christus, de Heer, is voor eeuwig zonder begin bij de Vader,
maar toch, ga eens na, wat het vandaag is:

het is zijn geboortedag.

Van wie? Van de Heer.

Heeft Hij dan een geboortedag?

Ja, die heeft Hij.

Heeft het Woord dat in den beginne was,

God bij God, een geboortedag?

Ja, die heeft Hij.

Want als Hij niet als mens was geboren,

zouden we niet in God kunnen worden herboren.

Hij is geboren

opdat wij zouden worden herboren.

Laat dus niemand aarzelen te geloven

dat hij wordt herboren,

want Christus is geboren.

Aurelius Augustinus, uit Sermo 189

De leden van het oecumenisch Forum voor Katholiciteit wensen alle lezers van de Nieuwsbrief een gezegend Kerstfeest en een voorpoedig jaar 2018!

Ward Cortvriendt

Henk Gols

Barend Kamphuis

Lieske Keuning

Hans Kronenburg

Idelette Otten

Cristina Pumplun

Marcel Sarot

Henk Schoon
Hans Uytenbogaardt
Joris Vercammen
Theodoor van der Voort
Andreas Woehle

Brochure 'De katholiciteit van de kerk'

Redactie

Zoals reeds in vorige Nieuwsbrieven vermeld heeft de stuurgroep zich het afgelopen jaar verdiept in het belangrijke document van de Wereldraad van Kerken: *De KERK. Op weg naar een gemeenschappelijke visie*. Het resultaat daarvan is in brochurevorm aangeboden aan de bezoekers van de onlangs gehouden forumdag. Het document zal naar de leiding van de Wereldraad in Genève gestuurd worden, in vervolg op de reactie die het OFK eerder samen met de Katholieke Verenging voor Oecumene heeft gepubliceerd en naar de Wereldraad heeft gestuurd. Deze eerdere reactie is te lezen in het themanummer over 'The Church' van Perspectief, 2015 nr.29, 58-62 [of op onze](#)

[website](#).

In het voorwoord bij onze vervolgreactie wordt gezegd wat het belang is van het document van de Wereldraad:

'The Church' is meer dan zomaar een studietekst. Het is de uitdrukkelijke bedoeling van de tekst richtingen aan te geven voor de toekomst van de Oecumene. Het wordt een 'convergentietekst' genoemd omdat theologische inzichten uit zeer diverse hoeken van het wereldchristendom erin worden samengebracht en een ernstige poging wordt ondernomen deze te integreren tot één gemeenschappelijke visie op de kerk.

Er was grote behoefte aan deze reflectie op aard en wezen van de kerk. Velen zijn ervan overtuigd dat de ecclesiologie een sleuteldiscipline is bij het werken aan de eenheid van de christenen. Ook wij, het Oecumenisch Forum voor Katholiciteit, delen

die overtuiging. Bovendien denken we goede argumenten te hebben voor het feit dat die eenheid zal groeien door het bevorderen van de katholiciteit van de kerk.

Dat hebben we ook in het 'Katholiek Appel' (2011) duidelijk willen maken. Sinds het publiceren van dat Appel heeft de groep zich verder georganiseerd als een studiegroep van theologen uit een grote diversiteit aan kerkelijke tradities. Het Forum wil een inspirerende ruimte zijn waar deze theologen samen kunnen nadenken over het bevorderen van de katholiciteit van de kerk, die gezien wordt als aar vermogen om eenheid en verbondenheid te bewerken.

Tegen deze achtergrond is het meteen duidelijk waarom het Forum dit belangrijke document wilde bestuderen en waarom het OFK het resultaat van zijn reflectie aan de christenen wil aanbieden. Als het Forum met deze brochure een impuls zou kunnen geven om het 'Church'-document binnen de kerken nog meer aandacht te geven en tegelijk verder kritisch uit te diepen, dan is het in zijn opzet geslaagd.

Het eerste exemplaar werd door de voorzitter Mgr Joris Vercammen aangeboden aan Drs Geert van Dartel als vertegenwoordiger van de Raad van Kerken. De brochure, die ook in Engelse vertaling verschenen is, is getiteld *De katholiciteit van de kerk. Een beschouwing van het convergentiedocument 'The Church - towards a common vision'* en is te bestellen bij het bisschoppelijk bureau van de OKKN te Amersfoort door overmaking van € 5,00 op rekening NL06ABNA 0214190129 t.n.v. Oud-Katholieke Kerk van Nederland te Amersfoort. Graag vermelden of men de Nederlandse of de Engelse versie wil ontvangen.

Terugblik forumdag 'De katholieke Luther'

Redactie

Het was wel even spannend, aangezien de spreker, Dr Wolfgang Thönissen uit Paderborn, wegens een sterfgeval in de familie moest afzeggen, maar dankzij de inzet van enkele forumleden is de forumdag 2017 toch een succes geworden. De Nederlandse vertaling van de hoofdlezing, getiteld *De katholieke Luther*, die we gelukkig al ruim tevoren ontvangen hadden, werd voorgelezen door Idelette Otten. De schriftelijke vragen die we aan

de lector hadden gesteld werden, gevolgd door diens eveneens schriftelijke antwoorden, voorgelezen door respectievelijk Henk Schoon en Cristina Pumplun. Laatstgenoemde had ook gezorgd voor de Nederlandse vertaling van de antwoorden. Genoemde teksten staan inmiddels op onze website www.forumkatholiciteit.nl, zodat ook een breder publiek kennis kan nemen van de inhoud. Lees verder.

Niet onvermeld mag blijven de bijdrage van Dr Dick Akerboom, historicus en emeritus docent aan Tilburg University, die op het laatste moment bereid werd gevonden om te reageren op de lezing van Dr Thönissen. Hij verdedigde de prikkelende stelling dat de

vraag niet is of Luther wel katholiek was (dat staat voor hem vast), maar: hoe katholiek is de rooms-katholieke Kerk, die Luther veroordeelde?! Ook zijn tekst is te vinden op onze site. De ochtend werd besloten met een forumgesprek, waarin vragen uit de zaal centraal stonden.

's Middags werd na een instructieve inleiding door een conservator van het Catharijneconvent de Luthertentoonstelling bezocht. Ter afsluiting vierden we in de kathedraal aan de Lange Nieuwstraat de Vespers van Alle H.H. martelaren van onze dagen. Voorgangers waren Idelette Otten en Henk Schoon.

We mogen terugzien op een leerzame en boeiende dag, die gekenmerkt werd door een echt katholieke geest!

Tenslotte: de stuurgroep gaat zich de komende tijd buigen over het spannende, maar in het oecumenisch gesprek nogal controversiële onderwerp: sacramentaliteit, met name de sacramentaliteit van de kerk. Wellicht zal ook de eerstvolgende forumdag daaraan gewijd zijn. Maar daarover ontvangen de abonnees van de Nieuwsbrief te zijner tijd nader bericht.

Katholiek vandaag

Redactie

Een van de redenen voor het ontstaan van het OFK is de overtuiging dat het woord 'katholiek' niet samenvalt met 'rooms-katholiek'. Vooral journalisten hebben er een handje van over 'katholiek' te spreken als ze 'rooms-katholiek' bedoelen. Zo b.v. Monic Slingerland: in haar rubriek *De vraag* gebruikt ze in het artikel 'Katholiek en protestant zijn naar elkaar toegegroeid' (Trouw, 7 september jl.) maar liefst zeven keer het woord 'katholiek' waar het 'rooms katholiek' had moeten zijn. Eén voorbeeld: 'Ik ben een geregelde kerkganger. Ik eet van twee walletjes, ga naar protestantse diensten en ook naar katholieke (moet zijn: rooms- katholieke) missen. En wat mij opvalt is dat het verschil zo klein is geworden. Bij de katholieken (moet zijn: rooms-katholieken) heeft de versobering toegeslagen. En de preken zijn veel beter dan protestanten denken. Ik ga geregeld na de mis gevoed door een mooie preek naar huis'.

Beter brengt Stevo Akkerman het er vanaf. Maar die is dan ook afkomstig uit de vrijgemaakt-gereformeerde kerken. In Trouw van 1 november schrijft hij onder de kop *Rooms* een fraaie colum over zijn protestantse anti- roomse, zelfs antipapistische opvoeding: 'De paapse mis was een vervloekte afgoderij, die formulering hadden we uit ons hoofd moeten leren, en met de kinderen van het roomse gezin uit de straat wisselden we geen woord, dat sprak vanzelf. Bestaat dat eigenlijk nog, dat woord 'rooms'? Ik hoor anderen en mezelf wel 'katholiek' zeggen, maar nooit 'rooms', of het

moet met reviaanse ironie zijn. Is het omdat de kerken van de Reformatie zelf steeds katholieker worden en willen zij met het gebruik van die term (die tenslotte 'algemeen' betekent) laten zien hoe dicht ze bij hun, uh, roomse medegelovigen staan?'

Nee, het woord 'rooms' hoor je niet veel meer gebruiken, maar onlangs is er een boek verschenen waarin het veelvuldig voorkomt. Ik bedoel het boek *Katholiek vandaag. Een gereformeerd gesprek over katholiciteit* van Dr W. van Vlastuin (Labarum Academic, 2017). Het boeiende is echter dat de auteur wel zeer kritisch is over de rooms-katholieke kerk (vandaar uiteraard zijn spreken over de 'roomse' kerk), maar dat hij tegelijk openstaat voor de vragen die vanuit de rooms-katholieke traditie aan de Reformatie gesteld worden. Daarmee is dit boek meteen gekarakteriseerd. De auteur, afkomstig uit de oud-gereformeerde gemeente, is momenteel hoogleraar aan de Vrije Universiteit en rector van het Hersteld Hervormd Seminarium. Wie zou denken dat we daarmee in een benauwd-kerkelijke, om niet te zeggen bijna sectarische hoek van de oecumene terecht zijn gekomen, vergist zich.

Van Vlastuin denkt zeer katholiek en zijn boek komt voort uit een hartstocht voor katholiciteit. Met zijn boek wil hij de gereformeerde traditie (en dus ook zijn Hersteld-Hervormde achterban) herinneren aan haar verworteling in de Vroege Kerk. De centrale vraag ervan luidt dan ook: hoe kan de katholiciteit van de Vroege Kerk dienstbaar zijn aan de gereformeerde traditie? Daartoe luistert de auteur eerst naar wat Ignatius van Antiochie, Cyprianus, Cyrillus, Augustinus en Vincentius van Lerinum over katholiciteit hebben geschreven en vervolgens bespreekt hij de opvattingen van Calvijn, de gereformeerde belijdenisgeschriften, James Usher, John Owen, Herman Bavinck en Gerrit Berkouwer. Zijn conclusie is dat de gereformeerde traditie als het gaat over katholiciteit heel veel kan leren van de Vroege Kerk. Daarbij denkt hij onder meer aan de nadruk op de zichtbare kerk, kenmerkend voor de Vroege Kerk, evenals de onlosmakelijke samenhang van ambt, eenheid en orthodoxie, die in de gereformeerde traditie is losgelaten (denk aan de vele afscheidingen!) en de aandacht voor het avondmaal als eenheidscheppend sacrament.

Ter illustratie een drietal sprekende citaten: 'Het woord 'gereformeerd' geeft reeds aan dat gereformeerde theologie niets anders beoogt dan een herneming van de leer van de Vroege Kerk. Het gereformeerde is daarom geen afsplitsing van het katholieke, maar een behoud van het katholieke, geen plus bij het katholieke, maar 'gewoon' katholiek' (286). En: 'Het is katholiek om het beste van elke traditie een paats te geven in onze theologie, liturgie en vroomheid. Dan doen we recht aan gemeente en ambt, preek en sacrament, confessie en liturgie, mystiek en ethiek, kerk en staat, persoon en geheel, predestinatie en verbond, bevinding en leer, intellect en affectie' (295/296). En: 'Als we onze eigen (sub)tradities normatief achten, kwijnt de katholiciteit. Maar als we leven vanuit het katholieke besef dat de waarheid groter is dan ons verstaan ervan, zouden er kostbare ontmoetingen rondom het Woord kunnen plaatshebben. We hebben elkaar dringend nodig om 'met al de heiligen' de volle rijkdom van het Woord te verstaan' (299).

Ik zie uit naar een gesprek tussen Van Vlastuin en het OFK, want er zijn hier en daar best vragen te stellen bij de stellingnames van de auteur b.v. bij zijn stelselmatig negeren van de brede oecumene (volgens mij in strijd met de bovenstaande

citaten!), of zijn voorbijgaan aan de vragen rond ambt en sacrament, of de manier waarop hij het Samen-op-Wegproces wegzet als onkatholiek. Maar de sterke punten overwegen: de openheid voor de Vroege Kerk en de zelfkritiek. Mijn conclusie is dan ook: met zijn boek geeft Van Vlastuin een belangrijk signaal van katholiciteit af, zowel aan protestanten als aan rooms-katholieken. Niet alleen theologen, ook gemeenteleden/parochianen en journalisten zouden er goed aan doen het te lezen! Dan zou Akkerman ontdekken dat 'katholiek' veel meer betekent dan het nietszeggende 'algemeen' en dat Van Vlastuin er diverse keren terecht voor pleit dat protestanten, wanneer ze met de apostolische geloofsbelijdenis hun geloof in de kerk belijden, het woord 'algemeen' vervangen door wat er stáát: ik geloof (in) de heilige katholieke kerk!